

#4

גליון לשבת קדש
פרשת וישלח

ניעים
שבת

ניעים שבת
הרב בנימין בוימל

הס"מלהזכיר

<p>המסתוריים בתורה, כמעט אין לנו אחיזה בפסוקים בדרך הפשט. כל כולם רומזים לסודות לשגבים ועמוקים. לנו לא נותר אלא ללכת בצדי הדרכים ולנסות ללקט תוכנות ומסרים בשולי הפשט הפשוט.</p> <p>כל כולם רומזים לסודות לשגבים ועמוקים. לנו לא נותר אלא ללכת בצדי הדרכים ולנסות ללקט תוכנות ומסרים בשולי הפשט הפשוט.</p> <p>אחר עשרות שנים שנרדף על ידי אחיו עשיו, ולאחר עשרים שנות גלות בבית הארמי והערמומי, לבן שכולו שחור, סוף סוף יעקב אבינו בדרכו לבנות את ביתו בארץ ישראל. הוא מעביר את משפחתו ורכושו את נחל יבוק; "ויותר יעקב לבדו" – בלילה החשך. משום מקום מפציע השטן בעצמו להילחם בו; "ויאבק איש עמו", והאבק שעלה מרגליהם "מגיע עד כסא הכבוד" (חולין צא)... השטן רואה "כי אין יכול לו", ומבקש להיפרד כידידים. יעקב מבקש את ברכתו; "לא אשלחך כי אם ברכתני!" בתגובה, זוכה הוא לשם חדש; "ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל".</p> <p>על מה ולמה נאבקו? מהו סיפורו של האבק? מדוע מזמין יעקב "מי שברך"? ולמה נענה ב"שינוי השם"?</p>	<p>לפני שמונה שבועות פגשנו פנים אל פנים בניציגו החמאסי-נאצי של השטן. מאז ועד היום מלקקים אתנו את פצעינו וסופרים את חטופינו. בפרשתנו פוגש יעקב אבינו את "ראש הנחש" בעצמו (זוהר הקדוש ח"א לה ע"ב) את שורש כל הרוע שבעולם, את "הרשע שבכל השטנים" (מדרש רבה דברים יא)...</p> <p>אין ספק! זהו אחד הסיפורים</p>
---	---

רבי | הרב
אמונה | אהרון בייפוס

"כל מי שיש לו פת בסלו, ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמונה" (סוטה מ"ח) ושאלו מדוע לא קיצר ואמר: כל האומר: מה אוכל למחר, הרי זה מקטני אמונה? ללמדך, שהטענה מופנית דווקא אל מי שיש לו פת בסלו, ואינו מבין שאותו הקב"ה שדאג לו היום, ידאג לו גם מחר...ועוד בפרנסה, העולם אומר, סדר פסוקי "אשרי" מאלפנו בינה: "פותח את ירך", מלמד שמזונותיך קצובים. ואל יתמה האדם כשאין מתקיימת בו הבטחת המזונות, שהרי "צדיק ה' בכל דרכיו", יש חשבונות שמים, ויש להאמין בהם. ולא עוד אלא ש"קרוב ה' לכל קוראיו" הקב"ה מצפה לתפילותיך ולבקשותיך.....

האמת, קצת מכויד להתעסק איתו. עם שרו של עשיו. איננו מעיזים אפילו להזכיר את שמו המלא, ומכנים אותו באותיות הראשונות של שמו – "הס"מ"! (ר"ת: הס מלהזכיר). אך כדי להבין את הפסוקים והחיזוק העולה מהם, נאלץ להכירו מעט יותר.

עולם שלם, מיליוני אנשים, עסוקים ב"חומר" ובלבנים ורודפים אחר הנאות גשמיות. כבר ממעי אמם יודעים יעקב ועשיו שעם אחד עתיד לצאת מאברהם ויצחק שיהיה עסוק ב"אלוקות". עם שתכליתו לראות מראות אלוקים חיים. להיות יושבים כשעטרותיהם בראשיהם ולהינות מזיו השכינה. מושגים אחרים לגמרי. ואין מדובר רק בעולם הבא. זו מלחמה על כל הקופה. "מריבים היו בנחלת שני עולמות!" כבר בעולם הזה יהיו 'טעימות' של תענוגות רוחניים אלוקיים. גישמעאק של תורה, קרבת אלוקים בתפילה ועונג שבת מעין עולם הבא... מי יהיה ה"ממשיך" של האבות? ממי יצא עם ה' על כך נסובה המערכה!

כשהיה יעקב בבית לבן, היה עשיו שאנן. בוודאי יעשה לבן את המלאכה על הצד הטוב ביותר, יהתל הוא בו עשרת מונים עד שיאבדהו מנחלת שני עולמות. 20 שנה עברו וחדשות לא טובות מגיעות: "עם לבן גרתי" – ותרי"ג מצוות שמרתי, הופה! "ויבוא יעקב שלם" – יצא מלוע הארי כשהוא "שלם בתורתו"... והכל מתעורר מחדש... עוד רגע קט בונה יעקב את בית ישראל בארץ ישראל! חלון ההזדמנויות הולך ונסגר... שוב מנסה הוא את כוחו, והפעם מגייס הוא את נשק יום הדין, את שרו, הס"מ בקלונו ובעצמו.

גם קהי שמיעה יבחינו בקלות ששמו של נציג עשיו בעליונים "סמ-אל", מורכב משתי מילים: סומא – קל. כי זו מהותו וזהו כוחו לסמא את עינינו מראיית אלוקות, "הכי כל חפצו וישעו לסמא עיני האדם ולהכותו בעורון ולעשותו סומא מעין השכלי, עד אשר לא יוכל הרואה לראות במראות האמת לבא ולראות פני ה'" (כלי יקר) 'מטרת המלחמה' הרשמית של השטן היא להעלות אבק עד כסא הכבוד – לערפל את ראייתנו ולהסתיר מאיתנו את כל הדרך לכסא הכבוד, קרי: ל"צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה".

יעקב קדוש ה', דבוק בה' בעוז ותעצומות והשטן מתאמץ במאבק איתנים להפריד בין הדבקים, אך הוא נוחל כישלון מוחץ. "וירא כי לא יכול לו" – "לרוב דביקותו תמיד בקל יתברך במחשבה ובדיבור" (ספורנו).

יעקב דורש: "לא אשלחך, כי אם ברכתני", אולי תכיר בכך סוכסוך שאני הוא שראוי לברכות?! (רש"י), והוא מכיר. "לא יעקב יאמר עוד שמך כי עם ישראל"... "ישר" – לשון ראייה, (מלשון אשורנו ולא קרוב, במדבר כד ז), "הודה לו בזה כי יעקב רואה פני קל ולא עלתה בידו לסמא אותו". (כלי יקר) ראוי אתה לברכות, ביושר!

וכאז כן היום: "ויוותר יעקב לבדו", והשטן ושליחיו מעלים אבק, לערפל, לבלבל ולערבב את ראייתנו לבל נראה בטוב ה', עדי יבוא היום בו "ונשגב ה' לבדו", ואז: כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, במהרה בימינו, אמן.

זצ"ל		לאחר
בספר	הגנן עושה את שלו, עכשיו הוא תלוי בגורמים חיצוניים	הפגישה
זריעה	של מזג אוויר וכדו', אך לאחר מספר חודשים הוא רואה	המרגשת
ובניין	תוצאות... גם המחנך עושה את שלו, גם הצלחתו	בין יעקב
בחינוך (עמוד	תלויה אח"כ כמידה רכה בתנאים חיצוניים... אך	אבינו
י"ב).	כדי לראות את מלוא התוצאות צריך הוא	לעשיו,
	לחכות עד ארבעים שנה וזה	שבמהלכה
אחת הנפק"מ	קשה	רץ הוא לקראתו,
היוצאות מהבחנה זו,		מחבקהו, נופל על צווארי
היא חשיבות העיתוי בדרישות		אחיו ומנשקהו לאחר זמן רב שלא
החינוכיות; "בן חמש למקרא,		ראהו. מציע עשיו להצטרף לשבת
בן עשר למשנה, בן חמש עשרה		יעקב ולצעוד יחדיו שעירה. יעקב
לגמרא" למה לא מוקדם יותר? למה		אבינו דוחה בנימוס את המחווה
לא בן שלוש למקרא? כאן קבעו		בתואנה: "כי הילדים רכים...
הז"ל שהצמיחה של הילד נעשית		יעבר נא אדני לפני עבדו ואני
בהדרגה. מגיעה תקופה מסוימת		אתנהלה לאטי... עד אשר אבא אל
שבה הילד כבר בשל ללימוד		אדני שעירה".
מקרא... כשהילד מגיע לגיל עשר		בהסבר כוונת יעקב אבינו באומר
הצמיחה שלו מגיעה לכך שהוא		הילדים רכים מבאר האבן עזרא "כי
כבר יכול ללמוד משנה... במשך		הגדול שבהם יש לו י"ב שנה וימים
שנות הילדות עובר הילד מתקופה		במספר". יוצא אפוא, שהתואר
לתקופה. את התקופות צריכים		'רכים' - מתאר את גילם הצעיר
להכיר ולהתייחס אליהם בזמן		של ילדיו שעבורם אתגרי המסע
הנכון..." (זריעה ובניין בחינוך עמוד י"ג).		וההליכה אינם קלים כלל וכלל.
מסקנה נוספת שקשורה לתהליכי		אך יתכן לומר שישנה משמעות
הצמיחה וההתפתחות האישית		נוספת ל "גיל הרך" , משמעות
של האדם היא; שעיסוק המחנך		היכולה ללמדנו פרקים נכבדים
בזריעת זרעי הצמיחה וההצלחה לא		בתורת החינוך ועל התקופות בחיי
מניב תוצאות באופן מיידי. תהליכי		האדם. רכות זו מתאפיינת במצבו
הצמיחה הינם תהליכים ארוכים		הפיזיולוגי של הילד. מעטפת
שאת תוצריהם נוכחים לראות רק		העצמות של ילד עבות וגמישות
לאחר זמן.		ומכאן המונח "שברי ענף ירוק"
וכך נהג ר' מאיר חדש זצוק"ל		(fractures greenstick -) שלבטח כל
לומר: תפקידו של המחנך קשה יותר		הורה לילד שובב נתקל בו. מונח
מתפקידו של הגנן. במה?		המתאר סוג שברים שהעצם אינה
הגנן עושה את שלו, עכשיו הוא תלוי		נשברת לשניים כמו גבעול ירוק
בגורמים חיצוניים של מזג אוויר		שיתכופך אך לא ישבר, לעומת ענף
וכדו', אך לאחר מספר חודשים הוא		עץ יבש שישבר לשניים. ההקבלה
רואה תוצאות... גם המחנך עושה		זו בין האדם לעץ מלמדת על כך
את שלו, גם הצלחתו תלויה אח"כ		שישנם תהליכים חינוכיים הדומים
במידה רבה בתנאים חיצוניים... אך		לתהליכי זריעה וצמיחה. "ילד הוא
כדי לראות את מלוא התוצאות צריך		יצור חי, וכמו שהוא גדל בגופו כך
הוא לחכות עד ארבעים שנה וזה		הוא גדל בנפשו, ברוחניותו. גידול
קשה.		של ילד צריך טיפוח כמו של עץ או
		של תבואה..." כותב הגר"ש וולבה

- תתקשר לפחות לראות אם הכל בסדר?"

אין תגובה...

- "נו אבא דיברת, איתו?"

- "אתה יודע מה, כן דיברתי איתו! הוא

אמר שהוא לא מגיע!!!"

הלם...

בכי מר...

- "מה אבא, באמת ישראל לא מגיע???"

- "כן, אל תשאלו, יש לו בעיה ברכב הוא

לא יוכל לבוא"

ארבעה ילדים צועקים ובוכים...

- "אבל הוא אמר שהוא יבוא!!!"

- "נכון... באמת מצער. הוא לא יבוא!!!

הכל טוב לכו לשחק..."

- "אבא, אז אולי שהוא ישכיר רכב"

- "איזה רכב? הוא בחור בישיבה, אין לו

כסף"

- "אבא, אז אולי נביא לו כסף משלנו"

- "איזה כסף? גם לנו אין, אני אברך!"

- "אבל הוא אמר שהוא יבוא!"

- "נו, סתם צחקתי איתכם, הוא יבוא

12:30 - 13:00..."

- "אז אבא מה שעה? מתי ישראל בא?"

- "די מספיק עם זה! איפה ישראל, איפה

ישראל!"

- "אבא, רק תתקשר לראות אם הרכב

שלו באמת בסדר..."

- "טוב... הנה אני לוקח את הטלפון,

מתקשר אליו... הלו ישראל? מתי אתה

בא? 12:30 - 13:00? תבוא כמה שיותר

מוקדם, זה פיקוח נפש!!! נראה... נו,

ראיתם דיברתי איתו הוא יבוא בעז'ה!"

- "כן, אבא. אבל לא שאלת אותו אם הרכב

שלו בסדר..."

ציפית לישועה? ישאלו אותנו, ציפית

כמו הילדים לבואו של האורח?

הקב"ה מצפה מאיתנו שכל 5 דקות נשאל

אותו איפה ישראל? איפה הגאולה? איפה

המשיח?

ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה

לו...

האם ציפיתם לישועה? כל יום? שעה?

כל רגע?

ב"ה זכינו לקרב בחור מצויין לבורא עולם,

ומדי פעם הוא מגיע לביקור אצלנו...

והילדים אוהבים אותו מאוד, מאוד...

ומחכים לו בציפייה רבה ומשתוקקים

לבואו.

זה מתחיל עוד לילה לפני כן.

- "אבא, מחר ישראל בא נכון?"

- "כן בטח ב"ה, מחר..."

- "מתי הוא בא בבוקר?"

- "בעז'ה בצהריים..."

- "מתי בצהריים?"

- "בערך 12:30-13:00..."

- "אהה... אבא אז אולי כדאי לשאול

אותו מתי בדיוק 12:30 או 13:00... שנוכל

לחכות לו בחוץ"

- "נו, נו... תלכו לישון, נראה מחר"

- "טוב אבא תעיר אותי בנץ, שנתארגן..."

- "לא! אני אעיר אותך בחצות הלילה

נעשה תיקון חצות ואח"כ נלך לטבול

במקווה, אח"כ תהילים עד הנץ... נו! לך

לישון כבר!!! נדבר מחר"

בוקר...

- "בוקר טוב... אבא השעה כבר 12:30?

מתי ישראל מגיע?"

- "אמרתי לך אתמול כבר!"

- "תתקשר אליו, אולי הוא מגיע יותר

מוקדם"

- "עכשיו אני לא מתקשר אליו, כבר אמרתי

לך אתמול מתי הוא יגיע"

אחרי 10 דקות...

- "אבא, איפה ישראל? כבר 12:30???"

- "עוד לא..."

אחרי 5 דקות...

- "אבא, מה עם ישראל, תבדוק איתו אולי

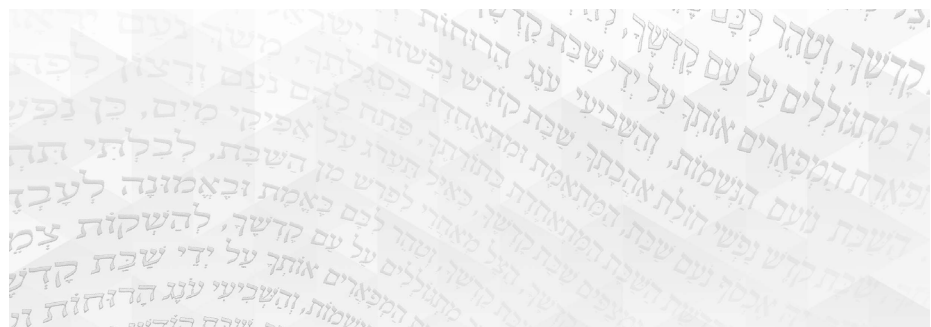
הוא נתקע בכביש..."

- "רק 9:00 בבוקר הוא אפילו לא יצא!"

אחרי 10 דקות...

- "זה לא יפה אבא, מה אתה לא דואג

לו???"

ואמר המשגיח זצ"ל שאמנם יעקב לא רצה לצער את אביו ואת אמו, אבל על עשו הוא לא חשב, שהרי עשו גם היה יכול להיות חלק מהקדושה, רק שהוא הרשיע. וא"כ נכון שיעקב היה צריך לכבד את הוריו, אבל הוא היה צריך להצטער על אחיו שהולך להפסיד את הברכות. ומכיון שלא חשב על צערן של עשו, לכן נגזר על צאצאיו להצטער ע"י צאצאי עשו.

והמשגיח זצ"ל היה חוזר תמיד ואומר 'אדם צריך לשים לב לסובבים אותו ולהצטער בצערם של אחרים'.

ועל המשגיח זצ"ל ראו איך שמצטער בצער הזולת. פעם היה פיגוע שבעקבותיו ישב ובכה, והיה בחרו בשיבה שהיה צריך להתארס באותו ערב, ורצה להכנס למשגיח לדבר איתו על כך, והוא ראה דרך החלון שהמשגיח בוכה. לאחר מספר דקות החליט להכנס לחדרו, והנה המשגיח לא בוכה כלל, לאחר שסיים לשוחח עם המשגיח יצא מהחדר והסתכל שוב מהחלון מה עושה כעת המשגיח, והנה שוב המשגיח בוכה. זה המעלה של אדם גדול שיכול לבכות ולהשתתף בצער הזולת ורגע לאחר מכן גם לשמוח בשמחת הזולת.

ה'צילני נא מיד ר"ת 'המן', כאן רמז שיעקב אבינו התפלל להקב"ה שיציל את הצאצאים שלו מהמן הרשע.

וענין זה שהתפלל על צאצאיו רואים מהפסוקים אצלנו בפרשה שכתוב "פן יבוא והיכני אם על בנים". וגם אצל המן הרשע כתוב 'טף ונשים ביום אחד'.

וצ"ע מדוע דוקא במילים אלו – הצילני נא מיד, נכנס הר"ת של המן?

והתשובה היא ע"פ הילקוט שמעוני [פרשת תולדות] "ויזעק זעקה גדולה ומרה", בגלל צעקה זו נגזר על עם ישראל כליון והשמדה בימי המן. וגם במגילת אסתר כתוב שמרדכי זעק זעקה גדולה ומרה להנצל מהמן הרשע, והצעקה של מרדכי היתה כנגד הזעקה של עשו.

ולכאורה עדין צריך ביאור מדוע מגיע לעשו תמורה על הזעקה שזעק?

ושמעתי מהמשגיח ר' מאיר חדש זצ"ל, שיעקב אבינו עשה מה שמוטל עליו – גם שהציל את יצחק מטעות שלא יביא את הברכות לעשו, וגם מילא את רצון רבקה אמו, כמו שכתוב "עלי קללתך בני" – ואומר התרגום שכך נאמר לה בנבואה, וגם כתוב שיעקב הלך כשהוא בוכה להביא לאביו את המטעמים.

כתב רומי

אילנא רברבא הרב דב סוקולובסקי

ממעשיהם (הוא מסנהדרין לט:).

ולפי דרכינו נאמר שפסוק זה 'וחתו גבוריך' ירמוז על החותים, ועוד שם בכתוב "מחמס אחיך יעקב" ירמוז לחמאס. ויה"ר שיתקיים עוד השבוע וחתו גבוריך תימן, ויפחדו כל הגויים הקמים עלינו. ויתקבצו וישובו כל הנדחים מחות-לארץ.

L.M.N.: בהפטרה מתנבא עובדיה על

אדום: הנה קטון נתתיך בגויים בזוי אתה מאד, ויש בע"ז (י) שאדום בזויים שאין להם לא כתב ולא לשון. וכ"ה בפסחים 'גער חיית קנה' שכל מעשיה בקולמוס אחד וע"ע בגיטין פ. שגם מובא שם 'שאיין להן לא כתב ולא לשון'.

חותים: המ"ב בסי' תכח סק"ב "מש"כ

בחומשים הפטרת וישלח ויברח יעקב הוא טעות אלא בויצא מפטירין מויברח עד סוף הושע ואח"כ פסוקים מיואל וכו' ובוישלח מפטירין מן ועמי תלואים וגם מקצת ויברח יעקב עד מושיע אין בלתי

והוסיף שם שלפי מנהג הגר"א מפטירין בוישלח חזון עובדיה. וכן המנהג הרווח, והטעם משום שעובדיה היה גר אדומי והוא התנבא על מפלת אדום.

והנה בחזון עובדיה נאמר "וחתו גבוריך תימן" וברש"י שם אמר הקב"ה מהם ובהם אבוא עליהם, יבוא עובדיה שדר בין שני רשעים אחאב ואיזבל (מלכים א, יח) ולא למד ממעשיהם, ויפרע מעשיו הרשע שדר בין שני צדיקים ולא למד

כן הרגום מדין רודף,

עוד טעם שהיה

בעזר שכם לגזול את

דינה, וכן לשון הכתוב

פס' כז' 'ויבזו העיר אשר

טמאו אחותם', וקשה וכי

כל העיר טמאו? אלא ע"כ צ"ל

שכל אנשי העיר עזרו וסייעו.

עוד בדברי הרמב"ן הנ"ל, כתב: 'ומה

יבקש הר"מ חיוב הרי **אנשי שכם עובדי**

ע"ז ומגלי עריות ועושים כל תועבה היו

וא"כ הרי הדין שגוי שעובד ע"ז חייב

מיתה ובין כך יכלו להרוג', (עיין ר"מ

ע"ז פ"י) רק שאינו מחויב להרוג אותם

(וכפי שכבר הובא בגליון 'אכסוף' תולדות, דברי

התוס' כו: בע"ז), וא"כ יתכן שיעקב הקפיד

שסיכנו את המשפחה בשביל דין שלא

חייבים בהם אבל כלפי איסור רציחה

אין, כיון שהם היו רשעים ואולי זה כוונת

הרמב"ן.

תשובה לשאלת ויצא:

העירו לי כמה, שהפשטות שדין 'ורחמי

על כל מעשיו' הוי מידת חסידות ולא

מעיקר הדין, למרות שבדין של 'ורחמי'

לכאורה כלול גם גוי, והעירו לי מגמ'

בברכות ז' שריב"ל רצה לקלל הצדוקי

וחזר בו משום "ורחמי", ותוס' בע"ז ד:

הביא גירסה שאיירי בגוי (או שאיירי במומר

שאינו 'מקרב אחיך' שלכאורה אין דינו עדיף מגוי)

ובכ"ז יש בו דין של 'ורחמי',

אמנם כלפי שאלה האקטואלית נראה

שכמובא בגמ' ברכות לג', 'כל מי שאין בו

דעה **אסור לרחם** עליו', וא"כ בכה"ג אין

חיוב רחמים שהרי הם בכלל אין בהם

דעה.

"ויקחו שני בני יעקב

שמעון ולוי אחי דינה

כו' ויהרגו כל זכר"

(לד כ"ה) ויל"ע בשלמא

להרוג את שכם עצמו

שתפס את דינה, אבל **למה**

הרגו שמעון ולוי גם את שאר

בני העיר, האיש אחד יחטא ועל כל

העדה תקצוף?

צדדים לעיון:

עיין רמב"ם מלכים פ"ט ה"ד וכיצד

מצווה על הדינים כו' ובן נח שעבר על

אחת משבע מצוות אלו יהרג, ומפני זה

נתחייבו **כל בעלי שכם הריגה שהרי**

שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנהו

ויל"ע בכוונת הר"מ האם הוי מדין גונב

נפשות או שביאת אונס הוי גזל?

ויל"ע בזה שהר"מ פוסק בפ"י ה"ב

ממלכים שגוי לא מחויב למסור נפש על

קיום ז' מצוות בני נח, ועוד, דברמב"ן

כתב שהדין 'לא תגורו' הוי דין בישראל

ואינו מחויב בני נח, וא"כ אנשי שכם לא

היו מחויבים להכניס עצמם לפיקוח נפש

ולדון את אדוניהם (עיין ח' ר"ן סנהדרין נו:).

ואם כדברי הרמב"ם שנתחייבו שכם

מיתה, יעקב היה חייב להקדים ולזכות

במיתתם, ולבצע זאת בעצמו שהרי

מצוה עליו, ועוד קשה למה קללם שהרי

עשו כדין, אלא אומר הרמב"ן (פס' י"ג):

"שאנשי שכם רשעים ודמם חשוב להם

כמים ורצו להנקם מהם".

ואוה"ח הקדוש כתב בפס' כ"ה "אכן הנה

בני יעקב לא היה בדעתם להרוג אלא

בעל העבירה, אלא שכל בני העיר רצו

לעמוד בפרץ לבל יהרגו מלכם **אשר על**

> המשך מעמ' קודם

יש בספרו של ר"י אברצלוני (מהראשונים) על ספר יצירה בזה"ל: זו רומי שאין

להן לא כתב ולא לשון שהכתב והלשון לקחו מאחרים מכאן ומכאן, ואתה מוצא

אותיותיהם בכמה תהפוכות, פעמים משתמשים מן האות תחילת הקל א, ב וזולתן,

(כמו B A ששומעים את ביטוי האות בתחילתה) ופעמים משתמשין הקול בסוף האות ומניחין

את הקול כגון שמשתמשין מ' מ'אם' (M) ול' מ'אל' (L) ונ' מ'אן' (N) וסמך מ"אכס"

(X) וכמה מזולתן. ועוד אתה מוצא שיש להם כ"ג אותיות י' מכאן וי' משלשה

באמצע ואותן ג' שבאמצע הם: 'אל' 'אם' 'אן' לפי שאותן שתקנו להם האותיות,

לפי שידעו שאין בהם ממש כתבו באמצע האמת שלנו, להודיע ולכחש השקר

שטופלין בלי מדה וקוראים אלוה למי שהיה אדם, ולכן באו אותן והטילו אותן

באמצע להכחיש כל טעותן והעידו האמת באלו השלש אותיות שאין לו אם. וזהו

"אל אם אן" שלא-ל אין אם (אמא).